

Teret adni az együttolvasásnak

Beszélgetés Filip Tamással



Ez év elején jelent meg a Magyar Napló Kiadónál a József Attila-díjas költő, Filip Tamás *Tejút nappal* című új verseskötete. Lapunk rendszeres szerzőjét, volt szerkesztőjét könyve talányos címéről, rendhagyó szerkezetéről, a versek könnyedségéről és az írás nehézségéről faggattuk.

– *Legutóbbi köteted, amely válogatott és új verseket tartalmazott, Album címmel látott napvilágot 2015-ben, szintén a Magyar Napló gondozásában. Most pedig itt az új kötet a 2016-os és 2017-es évek terméséből. Szokatlanul vastag lett, 220 oldal, ráadásul rövid, legfeljebb kétoldalas versekből áll. A látszat nem csal, és költőként ilyen ihletett, termékeny időszakot éled?*

– Igazad van, a könyv tényleg terjedelmes, a nem gyűjteményes verseskötetekre jellemző méretnek nagyjából a kétszerese. Ez nyilvánvaló jele annak, hogy az utóbbi években meglehetősen sokat írtam. Hozzátehetem: sokat is éltem. Ezt az utóbbi kijelentést nem szeretném bővebben kifejteni, inkább rábízom az olvasóra, hogy miként értelmezi. Persze soha nem könnyű az embernek tárgyilagosan figyelnie a saját útját, de annyit megkockáztatok, hogy túljutottam bizonyos megoldatlan, rendezetlen létállapotokon, és mialatt ez végbement, erős késztetés működött bennem, hogy az írás által is dolgozzam önmagamon.

– *Magánéleti történéseid nem bontakoznak ki látványosan e kötet lapjain...*

– Mivel verseim nem „vallomásosak”, hogy ezzel a líra kapcsán oly gyakran használt kifejezéssel éljek, valószínű, hogy az olvasó

számára kevés támpontot adtam annak megfejtésére, vajon mi zajlik az életben. Ám a versek talán ettől függetlenül is kiválthatják az érdeklődést. Egyébként a látszat ellenére nem írok könnyen: nagyon ritkán születik meg egy-egy szövegem hirtelen – sokkal gyakoribb, hogy heteken át igazítgatom. Még szerencse, hogy egyszerre sok versem van félkész, igazítgatós állapotban, így ha elbizonytalanodom az egyiket illetően, előkapom valamelyik másikat, és ami az egyiknél nem működött, az a másikat képes kirántani a kátyúból.

– *Minden könyvnek vannak műhelyiitkai, és egy ilyen beszélgetés tökéletes alkalom, hogy egy részüket feltárjuk – persze nem valamennyit. Ha lehet, kezdjük az izgalmas címmel: Tejút nappal!*

– A kötet címadója és a ciklusok koncepciójának kidolgozója egyik legkedvesebb barátom, a tavaly tavasszal váratlanul elhunyt költő, Nyírfalvi Károly volt. Az ő szerkesztői kreativitása és aprólékossága már jó néhányszor segítette könyveim elkészítését, de ebben az esetben minden korábbinál többet köszönhetek neki. Ami a címválasztást illeti, a Tejút nappal is ott van az égen, csak nem látszik: a kék égen megjelenő felhők, lágú és keményebb felhőtömbök, felhőcsoportok látványa helyettesítheti a Tejutat, akár nappal,

azaz napközben, illetve a napfény társaságában. Ráadásul azért is különleges a Tejútrendszerhez fűződő viszonyunk, mert maga a Naprendszer, s így a Föld is beletartozik. Mintegy belülről látjuk egy részét.

– *A bőséges versanyag a szokott módon ciklusokra tagolódik, ám cikluscímeket hiába keresünk...*

– A ciklusok úgy követik egymást, mint egymásba kapcsolódó felhők az égen. Nincs külön címük – a cikluscímnek szánt oldalon a ciklust adó versek címei szerepelnek egymás mellé illetve. Lazán összeolvasva egy-egy rövid költeményt adnak. A versek is hasonló asszociatív módszerrel, vagyis a címek társításával kerültek egymás mögé, azaz egymás mellé, a klasszikus ciklikus szerkezetű kötetek hagyományát felújítva és továbbgondolva kissé. A kötetet bevezeti egy rövid költemény, és szeretném, ha az olvasó úgy éreznél, hogy a záró vers is kívül esik az utolsó cikluson. Ezáltal az első és utolsó vers egyfajta keretet ad a belső játéknak, továbbá teret ad az olvasó és a szerző lehetséges együttolvasásának, együttgondolkodásának. Ahogy egy mozaik építőelemeit is sokféle logika mentén lehet összerakni, a végeredmény mégis ugyanaz.

– *A borító különleges világról is feltétlenül szólnunk kell.*

– Néhány éve ismertem meg Ghyczy György festőművész munkásságát, és annyira hatott rám ez az erőteljes, lényegre törő, mégis titokzatos művészet, hogy biztos voltam benne: egyszer megkérem, engedje meg, hogy egyik művének részlete kerüljön valamelyik könyvem borítójára. Nagy örömmelre azonnal igent mondott, én pedig elkezdtem keresni, nagyszerű és terjedelmes életművének melyik darabja legyen a kiválasztott. Miután ezt eldöntöttem a pusztai látvány, a kép esztétikumai alapján, csak akkor fedeztem fel, hogy a címe tökéletesen igazodik a könyvem címéhez: *Az égi út felé lépek*.

– *Vannak költők, akik szívesen bújnak álnevek mögé, s teremtenek magunknak árnyékszemélyiségeket. Te mindaddig ellenálltál ennek a kísértésnek, most viszont...*

– A kötet záró ciklusa egy általam kitalált Vincze Sándor nevű, nálam fiatalabb, különös sorsú és világú költő verseiből összeállított anyag. Azért találtam ki őt, hogy megírhasam és publikálhasam azokat a verseket, amelyeknél nagyon furcsának éreztem volna a saját nevem. Igaz, hogy a Vincze Sándor név két nagyapám keresztnévéből jött létre, mindazonáltal magam is úgy gondolok rá, mintha valós személy lenne, akit a szerkesztői munkám során fedeztem fel, és a háttérbe húzódva rám bízta a sajátjaimnál érzelmesebb verseit. Mivel időközben rejtélyesen „eltűnt”, és sajnos nem tudok kapcsolatba lépni vele, úgy éreztem, itt az ideje, hogy a rám bízott versei végre könyvben is megjelenjenek. Persze, játék ez, de én korábban olyan keveset játszottam,

hogy végre ki akartam próbálni, vajon megy-e ez nekem...

– *A versek keletkezéstörténete is a műhelytitkok sorába tartozik. Kérlek, mondd el valamelyik verseszületésének hátterét!*

– Igen, minden versnek van története. Akár magának a szövegnek is lehetnek cselekményre, történetre utaló elemei, és nyilvánvaló, hogy a megírásnak is van valamilyen története. Ez utóbbi nem feltétlenül fontos, de olykor megvilágító ereje lehet a szerző számára abban a tekintetben, hogy a saját szándék alapján, de külső erők, titokzatos hatások, befolyások révén hogyan születik új minőség. Az *Erdő, erdő* című vers írásakor velem volt egyik legkedvesebb költőm, Vasadi Péter válogatott verseinek kicsinyke, zsebkönyv méretű kötete, amelyhez Végh Attila írt utószót, valamint Heidegger *A műalkotás eredete* című műve. Ezekbe a könyvekbe kapaszkodtam lelki értelemben. Mivel Végh Attila Vasadi Péter költészetét Heidegger felől értelmezi, így a nagy német filozófus kétszeresen is jelen volt ennek a versemnek a megírásakor. Az *Erdő, erdő*-t a rejtőzködés, az eltévedés, a megtalálás, a megvilágosodás versének szántam. A vers zárlatában eltemetett jégszobrokról írok, amelyek lassan olvadozni kezdenek. Költői képként ez úgy jelent meg előttem, hogy a jégből keletkező víz lassan előbújik a földből, mint egy csendes kis forrás. Nagyon furcsa érzés volt, hogy ez hamarabb megszületett, minthogy a Vasadit értelmező tanulmány végére érttem volna, ahol Végh Attila Hölderlintől idéz egy sort: „Mert ne-

hezen költözik az, ki a források közelében lakhat.” Arra gondoltam: akaratlanul is valami mélységesen rokon érzés fogalmazódott meg bennem, ahogy a Hölderlin-versben, éppen ezért a zárlat továbbbírásával megerősítettem és nyilvánvalóvá tettem a kapcsolódást.

– *Most már kézenfekvő, hogy kötetedet először kézbe véve az olvasók rögtön ezt a verses lapozzák fel. Am előtt a könyvesbolt felé indulnának, érdemes még valamit szóba hoznunk: ezúttal mintha a szokásosnál több lenne a felkérésre, kijelölt témákról írt vers.*

– Egyre többször fordul elő, hogy felkérésre írok. A felkérések természetesen némileg megijeszítik az embert: az első, villanásszerű érzés, hogy jaj, semmi nem jut eszembe, szenvedni fogok, mi lesz velem... Azután a személyiségnek a tudattól elkülönülő tartományában elkezdődik valami ráhangolódás, egy rejtett anyaggyűjtés, ami előbb-utóbb jelet ad magáról: eszembe jut egy részlet. Azután egy következő részlet, és így tovább. Ezek elkezdenek összekapcsolódni, és végül mindig megszületik az, aminek a megszületését illetően Tamáshoz méltó kételyeim voltak. A *Tejút nappal* versei közül felkérésre született az *Előeste*, az *Éji világosság*, a *Hajnalban*, a *Dolgok örvénylő rendje*, az *Alt Control Del*, a *Boldogok*, a *Közelítések egy ünnephez* és a *Fehér ruhás*. Szomorúan látom, hogy e versek közül háromra is igaz, hogy időközben elhunyt költőtársam emlékére íródott.

Zsille Gábor